

Сец Нер

КУПИТИ

Про книгу

Сирний погріб - душа полонини, каже ватаг. Будзи сиру лежать у погребі, мов зливки золота. Сирний погріб - сила ватага, каже його помічник. Ватаг без сирного погреба - як пастух без собаки. Бовгар знає, як ватаг любить свій сирний погріб. Ватаг спить із одним розплющеним оком.

СЕЦ НЕР

СЕЦ
НЕР

АРНО КАМЕНІШ

АРНО КАМЕНІШ

Арно Каменіш – швейцарський письменник. Народився 1 лютого 1978 року в гірському швейцарському селі Таваза кантону Граубюнден. Пише літературною німецькою та реформованого (сільськогосподарським діалектом). Навчався у Швейцарському літературному інституті в місті Біль у кантоні Берн, де погнів мешкав. Автор десяти прозових книг. Серед них граубюнденська трилогія, до якої входить три книжки прози: «Сец Нер/Sez Ner» (2009), «Позаду вокзалу/Hinter dem Bahnhof» (2010), «Усе допито/Ustrinkata» (2012).

Його книги перекладені понад двадцятьма мовами. За свою прозу Арно Каменіш отримав чимало нагород, серед яких Літературна премія імені Фрідріха Шиллера (за роман «Сец Нер»), Літературна премія міста Берн (за роман «Позаду вокзалу»), Швейцарська книжкова премія (за роман «Усе допито»). Арно Каменіш бере участь у численних літературних фестивалях, їздить зі своїми літературними читаннями-перформансами по всьому світу.

«Сирний погріб – душа полонини, каже ватаг. Будли сир лежать у погребі, мов злишки золота. Сирний погріб – сила ватага, каже його помічник. Ватаг без сирного погребя – як пастух без собаки. Бовгар знає, як ватаг любить свій сирний погріб. Ватаг спить із одним розплющеним оком.

Тобі ще вчитися і вчитися полонинському ремеслу, каже ватаг свинареві. Ватагом тобі в цьому житті не бути, можу на теля закластися, хіба що в наступному – і то не знати. Ватагом із неба не падають, ватагом народжуються. Як і свинарем».

ISBN 978-617-614-292-8

Арно Каменіш

СЕЦ НЕР

З німецької переклала *Люба-Параскевія Стринадюк*

УДК 82-3
К 18

Каменіш, Арно

Сец Нер / Арно Каменіш ; пер. з нім. Люби-Параскевії Стрина-
дюк. – Чернівці : Книги – XXI, 2020. – 96 с.

ISBN 978-617-614-292-8

«Сец Нер» – перша книга з граубюнденської трилогії Арно Каменіша про життя на сурсільванській полонині коло підніжжя гори Сец Нер. Це – короткі оповідки про світ ватагів, бовгарів, пастухів. Про їхні полонинські обов'язки та чіткий розподіл праці між ними. Та про найбільший полонинський скарб – будз полонинський.

Книга написана літературною німецькою мовою з вкрапленням сурсільванського діалекту ретороманської мови, що надає текстам особливого ритму та звучання.

УДК 82-3

Книгу видано за підтримки швейцарської культурної фундації Pro Helvetia

schweizer kulturstiftung

prohelvetia

Перекладено за виданням:

Arno Camenisch, Sez Ner. Engeler-Verlag, Schupfart, 2009.

Усі права застережено. Відтворювати будь-яку частину цього видання в будь-якій формі та в будь-який спосіб, зокрема електронно, без письмової згоди правовласників заборонено.

Arno Camenisch, Sez Ner
Copyright © 2009 Engeler-Verlag

All rights reserved. Published by arrangement with Urs Engeler, Schupfart. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from Urs Engeler and Books-XXI LTD.

ISBN 978-617-614-292-8

© Книги – XXI, 2020, *видання українською мовою*

© Люба-Параскевія Стринадюк, 2020, *переклад*

© Анна Стьопіна, 2020, *обкладинка*

СЕЦ НЕР

Ватаг повис на своєму парасолі в ялинах під полонинською стаєю в підніжжі Сец Неру. Він висить спиною до гори, зі стаї чути, як він лається, обличчям до іншого боку долини, де вершини гір пліч-о-пліч здіймаються в небо: посередині – Пиц Тумпів, гора, що стоїть собі велично зі своїм 3101 метром, немов перевищує інші безсніжні гірські вершини. Помічник ватага каже, що він згодом повернеться, немає страху, йому треба ще трохи там поборсатися, якщо вже не дістався вершини.

Сир набухає, уночі він скидає додолу вагові гирі – так, що всі прокидаються. Ясної ночі свинар та бовгар носять зіпсовані будзи сиру: вони йдуть подвір'ям, через стайню, за стайню, викидаючи там круги сиру в стічний жолоб. Ватаг та помічник ватага стоять тим часом на порозі, тримаючи руки в кишенях штанів.

Помічник ватага має вісім пальців, п'ять на лівій руці і три – на правій. Праву руку він найчастіше тримає в кишені штанів або під столом на коліні. Коли він спить надворі перед стаєю в траві, біля кучі для свиней, скинувши чоботи й шкарпетки, то свинар

рахає пальці на його ногах. Помічник ватага спить пополудні, бо вночі він мандрує. Зникає, коли вже всі сплять, і повертається десь уночі. Собак він бере із собою, щоб вони не розгавкалися посеред ночі.

У свинаря неспокійно на душі, бо свиня лежить у кучі й не хоче вставати. Те, що свиня з холодним рилом – мертва, свинар знає, однак він усе одно ще кілька разів постукує чоботами зі сталевими передками по туші свині – а раптом ще встане. Ватаг каже, що вона мертва, не видиш, ти – дурню дурний. Отже, лишається ще дев'ятнадцять свиней. З ватагом – двадцять, думає свинар. Ватаг, оперезаний одноногим табуретом для доїння, біжить назад до стайні, а свинар жене свині д'горі у свинарник і бажає подумки, щоби поверхня для сидіння ватагового табурета розламалася надвое. У свинарнику свинар рахає свиней. Він нараховує вісімнадцять свиней, які стоять, і одну, що лежить. Вона також мертва. Ось як воно швидко: раз – і нема, думає свинар. Якщо так і далі піде, то завтра вранці в мене не буде жядної свині, і я зможу собі йти домів. Вечірнє сонце ховається вже за гірські вершини. Тумпив стає темно-жовтавим і затіненим, коли в сутінках приходить ветеринар, пан Чарнер, із бородою, великим пузом і товстим сином, який не вітається із свинарем, лише – з ватагом. Ветеринар каже до ватага: вони забагато з'їли, їм кишки луснули.

Корова Клеменса, темнуватої масті, перекидає головою огорожні кілки й виламується із загороди. Інші п'ять корів Клеменса плетуться за нею. Ветеринар каже, що корови – хитрі тварини, набагато хитріші

за коней, коні живуть зі статусу, каже він. Коні крокують із особливою граційністю, однак, за своєю суттю, вони – дурні. Навіть якщо корови – розумніші за коней, бовгар усе одно блукає лісом, сподіваючись знайти корів Клеменса ще перед тим, як сонце зовсім сховається.

Увечері на авто приїжджає пастушка, яка літує на сусідній полонині, що межує з полониною Ставо-нас і де випасається велика рогата худоба. Пастушка повертається з Іланца, де кастрували її собаку. Усе пройшло швидко, однак пес ще дуже слабкий. Вона відчиняє задні двері червоного авто, де цього разу, як виняток, собаці дозволено лежати на задньому сидінні. Пес лежить там і скавулить. Він більше не хоче бігати, каже пастушка. Собака лежить і не виходить з машини. Помічник ватага каже, не бійся, скоро знову бігатиме, йому треба трохи часу, пастушка, однак, наполягає, щоб помічник ватага все ж ішов із нею на її полонину – допоміг їй там винести пса з машини. Помічник ватага йде за пастушкою й бере із собою собак, які біжать за авто. Він виглядає з вікна й свистить, підкликаючи їх, щоби вони не зупинялися й не верталися назад до стаї.

Ватаг лежить під полудень перед стаєю на дерев'яній лавці з напівпорожньою пляшкою шнапсу в руці і спить, тимчасом як коза стоїть на просторому ліжку вгорі на другому поверсі у ватаговій кімнаті з видом на Тумпив і дзюрить на ліжко.

Свині щодня виламуються зі своєї кучі під стаєю. Вони підкопують огорожу й бредуть пасовищами вниз

до лісу, де повис був ватаг на своєму парасолі. Сви-
нар не переймається: щойно звечоріє, вони повер-
нуться назад. Ватагові натомість не все одно. Кара-
ти, каже він і дає свинареві в руку кліщі з кільцями,
відсилаючи з ним свого помічника. У стайні помічник
ватага бере кліщі й кільця, а свинар вибирає свиню,
ловить її за вуха, скаче свині на спину, свиня вере-
щить ще голосніше. Тягне їй вуха назад і тисне свині
колінами в ребра, щоби помічник ватага міг заха-
тити кліщі в ніздрі й затиснути кільце. Після того, як сви-
ню окільцюють, вона стрімголов мчить в інший кут
стайні, ховаючись за іншими свинями, які облизують
їй кров із рила.

Туристи проїжджають на своїх красивих авто по
грунтовій дорозі, відремонтованій минулої весни,
і зупиняються біля огорожі перед стаєю сигналячи.
Вони сигналять і позирають на пагорб над стаєю, де
бовгар та свинар лежать у траві, і подають їм знаки.
Потім самі виходять зі своїх авто, щоби відчинити
огорожу, і проїжджають далі. А через двадцять хвилин
туристи повертаються заднім ходом тією самою доро-
гою, бо дорога швидко закінчується і для великих ма-
шин там нема де розвернутися. А перед огорожею, яку
вони залишили відчиненою, а тепер вона знову зачи-
нена, туристи знову мусять зупинитися й відчинити
її власноруч. На пагорбі в траві лежать пастухи й ма-
хають туристам.

Священник наближається з-за повороту на мопеді,
здіймаючи куряву на грунтовій дорозі. Ряса роз-
вівається в попутному вітрі, й собаки стрибають

назустріч священнику в шоломі пополудні й гавкають так, що він мало не з'їжджає схилом униз в альпійські троянди. Священник ставить свій мопед біля стаї і п'є каву, луплячи собаку по морді, а той скаче й облизує його. Потім священник запрошує всіх стати перед стаєю навпроти гірської панорами – просити Бога, Господа, у священній Батьківщині¹, щоб дав Всемило-стивий гарне й погідне літо. Вітер здіймається, і стадо маржини суне вниз перед стаїню. А священник, наки-нувши на шию літургійну стулу, роздає молитовники полонинникам, які стоять серед корів. Він називає номер сторінки, читає вголос, свині також виламуються, бредуть д'гори до священника і смикають його за рясу. Полонинники бездумно повторюють за священником усе, що він зачитує вголос, цілих пів години – і аж до «амінь», поки всіх не благословляють. І священник, прихопивши будз сиру і п'ять кілограмів полонинського масла, сідає на мопед, протискується крізь стадо корів, що вже не може більше стовбичити, і зникає у вечірніх присмерках.

Чорний баран із білими плямами на чолі стоїть посеред стаїні, коли корови ввалюються всередину й ламають йому передні ноги. Йому накладають гіпс на обидві ноги. Чорний баран – дикий, він не дається пеститися, у гіпсі, однак, де йому діватися – нема куди втікати. Коли ще передні ноги в нього були цілі й він стояв на прив'язі в стаїні, то розірвав був мотуз, щойно свинар хотів наблизитися до нього, і втік

1 Den Herrn im Vaterland – Господа у священній Батьківщині – слова зі «Швейцарського псалма», національного гімну Швейцарії. – Тут і далі – примітки перекладачки.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь

ласка, повну версію
книги.

КУПИТИ